

INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK

INFLYTANDE?

- Jag tror det har att göra med något som flyter?

Linda Johansson

Kurs: Kvalitetsarbete genom aktionsforskning (PDA107)
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: HT/VT/2015-2016

Innehållsförteckning

Inledning:	1
Förutsättningar:	2
Process:.....	3
Kartläggning:	3
Frågeställning:	3
Aktion 1: Tankekarta	3
Aktion 2: Rymdraket	3
Aktion 3: Iordningställande av en del av lärmiljön det sk. Rymdrummet.	3
Läroplans mål:	3
Verktyg:	4
Loggbok:	4
Intervju:.....	4
Resultat och analys:.....	5
Rymdrummets uppstart:	5
Rymdraketens utformning med youtube som inspirationskälla:	5
Iordningställandet av rymdrummet.	6
Slutsats:	7
De vuxnas roll i processen.....	7
Med inspiration av verkligheten	8
Mitt eget lärande:.....	8
Reflektion:	8
Aktionsforskningen som en del i verksamheten.	8
Inflytandet då?	9
Referenslista:	10
Bilagor	11
Bilaga 1	11
Bilaga 2	12
Bilaga 3:.....	13

Inledning:

Anledningen till att jag ville gå aktionsforskning var dels för att utveckla mig själv som pedagog men även för att få en djupare kunskap om aktionsforskningen eftersom vi redan arbetar med den som en del i vår verksamhet. Aktionsforskningen anser jag är en bra metod att använda sig av i förskolan eftersom vi går ner på djupet i ett område som vi ser att vi kanske inte jobbar så mycket med eller som vi vill förbättra. Barns inflytande är ett ämne som vi anser att vi på avdelningen behöver bli bättre på. Just nu studerar vi tillsammans med andra förskolor i nätverksgrupper runt just detta ämne och därför anser jag att det är ett bra ämne att aktionsforska om. Inflytande för mig är att få vara med att påverka något som berör en, att göra sin röst hörd. Detta är något som Arnér (2009) också skriver om i sin bok. Hon menar även att barnen måste få inflytande i sin vardag med oss vuxna för att de skall känna sitt värde, och för att vi pedagoger skall kunna fullgöra vårt uppdrag om demokrati i förskolan.

Förutsättningar:

Förskolan är en kommunal förskola och ligger några kilometer utanför centrum i ett område med närheten till skogen och lägenhetsområde. Förskolan har tre avdelningar, en avdelning 1-3 år, en avdelning 3-6 år och en resursavdelning 1-6 år.

Avdelningen som vi arbetar på är en resursavdelning 1-6 år. I gruppen finns 12 barn varav fem stycken barn är i behov av särskilt stöd. Vi jobbar fem stycken personal på avdelningen. Fyra stycken förskollärare, två stycken på heltid och en på 90 procent, en på 50 procent och en barnskötare på 75 procent. Vi jobbar som ett team runt varje barn och är inte några personliga assistenter utan alla pedagoger jobbar med varje barn. Detta på grund av att alla pedagoger ska kunna allt om alla barn.

De styrdokument vi arbetar utifrån är:

Nationell nivå:

- Skollagen (*SFS2010:800*),
- Läroplanen Lpfö 98/10 (*Skolverket 2011*).

På huvudmanna nivå:

- BUN:s mål:
Inbjudande lärmiljö och delaktighet och reellt inflytande (*barn och utbildningsnämnden Varberg 2013*) *BUF:s mål och inspirationsdokument: Plattform för Varbergs förskolor (Barn och utbildningsförvaltningen Varberg 2014)*.

På enhets/verksamhetsnivå:

- Likabehandlingsplanen, Grön flagg,
- Delaktighet och inflytande övergripande mål för förskolor i kommunen. På avdelningen jobbade vi med kvalitetsarbete genom aktionsforskning, temaarbete rymden, där inflytande och delaktighet var ett av målen.

Process:

Kartläggning:

Vårt utvecklingsarbete som vi vill göra på förskolan tar del i det prioriterade mål som vi jobbar med via nätverksgrupper i området. Det ämnet är Inflytande och delaktighet. Vi i arbetslaget anser att det är ett viktigt ämne att barnen har ett inflytande under sin vistelsetid på förskolan. Frågan är bara i vilka situationer och hur mycket inflytande barnen ska ha. Frågan är också hur vi kan göra barnen mer medvetna om att de kan påverka verksamheten i förskolan. Barns inflytande grundar jag i Vygotskijs teorier (Bråten 1998) om att barns samspel med omgivningen bidrar till att man utvecklas som individ. Med det menar jag att barnen mer inflytande tillsammans i sin verksamhet så bidrar det i sin tur till ett bättre och intressantare lärande. Det ger barnen i sin tur en större motivation att lära. Jag anser att får barnen möjlighet att ta egna initiativ bidrar det i sin tur till ett ökat självförtroende.

På avdelningen har vi haft tema Rymden och där fick barnen önska vad de ville arbeta med inom temat genom att göra en tankekarta. (bilaga 1) Barnen önskade bl.a. att få göra ett av våra rum det sk. blå rummet till ett rymdrum. Här gavs många bra idéer till detta genom att vi även där har gjorde en tankekarta tillsammans. (Bilaga 2) Det blå rummet är ett rum som just då rymde en soffa och några upphängda utklädningskläder.

Frågeställning:

Vi har kommit fram till följande frågeställning till vårt utvecklingsarbete:

Hur kan vi ge ökat inflytande hos barnen i vår lärmiljö?

I vårt utvecklingsarbete ville vi förändra ett rum i vår lärmiljö utifrån barnens tankar och idéer. Vi har gjort tre olika aktioner.

Aktion 1: Tankekarta

Vi har tillsammans med barnen gjort en tankekarta om vad barnen vill ha med i vår lärmiljö rymdrummet.

Aktion 2: Rymdraket

Andra aktionen som vi har gjort är att göra en rymdraket tillsammans med barnen utifrån önskan i aktion 1. Anledningen till att göra rymdraket till en aktion är för att den innehöll många olika moment i tillverkningen.

Aktion 3: Iordningställande av en del av lärmiljön det sk. Rymdrummet.

I denna aktion fick barnen färdigställa rummet.

Läroplans mål:

Förskolan ska sträva efter att varje barn

- utvecklar sin förmåga att uttrycka sina tankar och åsikter och därmed få möjlighet att påverka sin situation,

- utvecklar sin förmåga att ta ansvar för sina egna handlingar och för förskolans miljö, och
- utvecklar sin förmåga att förstå och att handla efter demokratiska principer genom att få delta i olika former av samarbete och beslutsfattande. (Lpfö 98 s.12)

Verktyg:

Verktyg som vi har valt att följa aktionerna med är loggbok och intervjuer före och efter aktionerna.

Loggbok:

Vi har valt att använda oss av loggbok som ett bra verktyg för att följa processen. Vi har en gemensam loggbok som vi skriver i. Loggboken är strukturerad där vi på ena sidan beskriver vad som händer och på andra sidan skriver vi vår reflektion och tolkning av situationen. Bjørndal (2005) poängterar att syftet med loggboksskrivandet är att genom den skriftliga reflektionen skapa en djupare förståelse kring i vårt fall verksamheten. Vanligtvis menar han att loggboksskrivandet är personligt men att det utgångsläge vi har tagit är för en kollegial utvärdering (sid 62).

Med loggboken kan man skriva i början av aktionerna och sedan jämföra med hur aktionerna blev i slutändan. Det negativa med loggbok är att tiden att skriva kanske inte finns efter aktionerna utan man får vänta tills det finns tid.

Intervju:

Jag har valt att använda mig av intervjuer för att eventuellt kunna se en förändring från början till slutet av aktionsforskningen. Jag har även valt att använda mig av öppna frågor för att få ett bredare svar och för att få barnen att berätta. Jag valde använda mig av enskilda intervjuer med alla barn med ett verbalt språk. Bjørndal (2005) menar att det är bra att frågorna är kopplade till ett tema (sid 95). Det är också viktigt att man inte lägger in onödiga frågor som inte har att göra med själva undersökningen detta för att säkerställa en god kvalitet i intervjun menar Bjørndal. Jag valde att inte ha med så många frågor dels för att barnen är ovana vid att bli intervjuade, men även för att jag bara ville hålla mig till ämnet inflytande.

Jag har även valt att fråga vad barnen har för förkunskaper om vad inflytande är. Anledningen till att ställa frågan om vad inflytande är, är för att kunna se om barnen fått en ökad kunskap om begreppet när vi ställer samma fråga i våra efterintervjuer.

Resultat och analys:

Resultatdelen grundar vi i våra loggboksanteckningar och även de svar som har kommit fram genom intervjuerna och tankekartorna. Vi har analyserat resultaten och kopplat de till de mål i läroplanen som vi har valt att fokusera på. Vi har även analyserat svaren genom att jämföra likheter eller olikheter mellan de olika aktionerna.

Rymdrummets uppstart:

Barnen gjorde en tankekarta tillsammans och diskuterade med varandra vad de ville ha med i rymdrummet. De var överens om att de ville starta med att göra en rymdraket. När vi började göra tankekartan tillsammans med barnen var de väldigt engagerade och gav många idéer till vad som skulle finnas med. Barnen diskuterade runt idéerna och hjälpte varandra att utveckla deras olika tankar tillsammans. Många idéer som barnen ville ha med insåg de efter ett tag att det skulle bli svårt att förverkliga det var saker som t.ex. tillverka rymdkläder, men det bidrog till att de valde kläder som fanns på förskolan bland utklädningskläderna.

Sedan gjorde jag enskilda intervjuer med barnen där var och en fick svara på frågor om dels deras förståelse kring begreppet inflytande men även vad de skulle vilja ha med i rymdrummet. Barnen visste inte vad ordet inflytande betydde men de gissade på att det hade något att göra med vatten. Någon trodde att det var eld som kunde flyta inne. Någon kopplade det till rymdtemat och trodde att det var att man inte hade någon luft och ingen dräkt i rymden. Vissa associerade det till Frost filmen och tänkte även på att det kunde vara något med mat. Ett av barnen associerade till saker som fanns i rummet där intervjun var.

Barnen fick även frågan om vad de ville ha med i rymdrummet eller om det fanns något de ville ha med i rymdraketen. Denna fråga ställde jag för att de inte skulle bli påverkade av sina kompisar utan kunna säga vad de verkligen ville ha med om de fick ha eget inflytande på rymdrummet.

Rymdraketens utformning med youtube som inspirationskälla:

Genom intervjuerna fick vi även fram material till vad var och en ville ha med i rymdraketen. Barnen hade tidigare tittat på youtube tillsammans och då sett hur det såg ut i en rymdraket. De önskade att göra saker som liknade det de sett såsom knappar, kartor och olika färger i raketten. De diskuterade även vilken färg rymdraketten skulle ha och kom fram till att de skulle måla den med silverfärg. Eftersom de var väldigt ivriga i att rymdraketten skulle bli färdig fort kom de på att måla med färg skulle ta för lång tid innan det skulle torka. Ett av barnen kom på att de hade gjort robotar av foliepapper tidigare i veckan och att foliepapper hade en bra grå färg. Då bestämdes det att rymdraketten skulle kläs med foliepapper. Eftersom det var en stor kartong fick vi vuxna hjälpa till att klä raketten tillsammans med barnen. Barnen fick sedan börja inreda rymdraketten. Barnen valde material och färger själva. Vissa av barnen kom på nya saker under tillverkningen som skulle finnas med på rymdraketten. Ett barn började först spåna att taket skulle göras av piprensare men kom på att det var svårt att fästa dem och att det skulle gå åt många piprensare så det var bättre att använda sig av papper. Han valde tillslut att tillverka taket av wellpapp och måla det blått. Ett av barnen önskade att göra knapparna i

olika färger. Han valde hur många knappar det skulle vara och i vilka färger. Några av de andra barnen valde att göra himmel till rymdraketen.

När allt hade torkat började vi med att montera sakerna i rymdraketen. Barnen fick hjälp av en vuxen för att få sakerna på plats med hjälp av limpistol och tejp. Barnen pekade på var sakerna skulle sitta och fick hjälp med att sätta dit det. Även om barnen fick hjälp med att sätta dit sakerna så hade de ändå inflytande över var sakerna skulle placeras. Barnet som hade målat alla knappar delade med sig av dem till ett annat barn så att han också fick bestämma var knapparna skulle sitta. Under tiden vi monterade knapparna kom barnen på att vi måste skriva vad de olika knapparna har för funktioner. Två av barnen bestämde vad de olika knapparna hade för funktion, men ville ha hjälp att skriva ner detta med hjälp av en vuxen. Sedan limmade vi även dit lapparna med de olika funktionerna. Barnen var noga med att lapparna placerades rätt.

Iordningställandet av rymdrummet.

Vi började med att gå in i rymdrummet för att titta på hur det såg ut. Barnen visade genom att de pekade på var de olika sakerna skulle sitta. De diskuterade med varandra hur de ville placera rymdraketen så att det gick att både springa runt den men även så att det gick att öppna luckan. Barnen placerade rymdraketen ungefär i mitten av rummet. Barnen hade även vid ett annat tillfälle gjort satelliter som de ville skulle hänga i taket. Där ville var och en visa genom att peka var de skulle placeras. Vi hade även gjort planeter som monterades efter solsystemets bana runt solen på väggen. Barnen var väldigt angelägna till att visa hur planeterna skulle sitta och den vuxne hjälpte dem med placeringen. Vi såg tydligt i vår loggbok att barnen var angelägen om att just deras tankar och idéer skulle förverkligas. De visade genom att peka och var noga att tex satelliten hamnade på rätt ställe. Barnen diskuterade och löste problem tillsammans om tex hur högt satelliterna skulle sitta, hur långt ned de kunde sitta innan man slog i huvudet i den. Under tiden vi var i rymdrummet kom ett barn på att det måste finnas siffror på väggen som man kan peka på när man ska räkna ner när rymdraketen ska skjutas i luften. Detta gjorde då de äldsta barnen och satte upp på väggen.

Har vi då gett barnen ett ökat inflytande i vår lärmiljö?

Ja vi har gett dem förutsättningar till det genom att vi funnits där som ett stöd genom hela processen. Barnen har verkligen tagit egna initiativ i alla aktionerna genom att de har diskuterat med varandra, samarbetat, fått sina önskemål förverkligade i tillverkanen. Jag anser även att barnen har fått utökad kunskap kring själva begreppet för att de kan beskriva i de situationer som de har haft inflytande. Ett av de äldre barnen beskriver det så här:

“Inflytande betyder att man får vara med och bestämma” (Pojke 5 år)

Att barnet är äldre anser jag också har betydelse. Han har fått en erfarenhet och kunskap om ordet eftersom vi har diskuterat det och beskrivit det under tiden de har arbetat.

Slutsats:

I detta avsnitt kommer jag att koppla samman vetenskaplig litteratur och styrdokument som är relevant till det resultat som jag har kommit fram till.

De vuxnas roll i processen

Att ge barnen inflytande över rymdrummet har varit en kul utmaning för oss pedagoger. Vi har verkligen fått stå tillbaka och låtit barnen få leda arbetet i både rummet och tillverkandet. Barnen har varit engagerade och tagit ansvar över hur de vill att rymdrummet skulle utformas och vara. Arnér och Sollerman (2013) menar i sin bok att genom att ge barnen ansvar bidrar till både frihet och självständighet. Vi vuxna har varit noga med att hela tiden återkoppla till barnen om att de hade inflytande genom att vi poängterade detta under tiden vi samtalade. Där anser jag att ju äldre barnet är desto mer erfarenhet har de för att kunna koppla ordet och betydelsen. Detta bidrar till att de får kunskap över att de har inflytande i verksamheten.

Vi har sett många olika situationer där barnen har samspelat mer tillsammans. De har även tagit vara på varandras åsikter genom att de har diskuterat med varandra, ifrågasatt varandra men ändå kommit fram till ett gemensamt beslut i slutändan. Barnen har tillsammans tagit ansvar för detta projekt genom att de har fått fria händer och genom att de sett att vi vuxna har tagit deras idéer på allvar och gett dem ansvar att prova själva. I lpfö 98 står det: *“Arbetslaget ska ta tillvara varje barns förmåga och vilja att ta ett allt större ansvar för sig själv och för samvaron i barngruppen.”* (sid 12) Detta anser jag att vi verkligen kan koppla samman till vårt arbete i rymdrummet. Barnen har fått prova sina idéer och då sett saker som inte har fungerat och det har resulterat i att de själva har fått ändra sitt beslut. Vi vuxna har funnits som stöd genom hela processen men har låtit barnen få komma fram till egna beslut. Arnér & Sollerman (2013) menar att om barnen ska få ett verkligt inflytande i sin vardag är de beroende av oss pedagoger och vår syn på barn, men även på deras förhållningssätt och kunskap om demokratis innebörder (s.99).

När jag genomförde intervjuerna ville jag få en förkunskap om vad barnen visste om själva begreppet inflytande, detta för att kunna se i slutet av aktionsforskningen om de kom ihåg betydelsen. Vi ville även göra barnen medvetna om att de har inflytande över sin vardag. Vi gjorde barnen medvetna om detta i intervjufrågorna när vi frågade vad de ville ha inflytande över i verksamheten. Barnen associerade ordet inflytande till deras egna erfarenheter och då ordet flytande och gissade då på att ordet inflytande har något med vatten eller eld att göra.

Jag anser att vissa av de äldre barnen fick en annan kunskap till ordet eftersom vi under tiden talade om begreppet och när vi under efterintervjun frågade om de kom ihåg vad ordet innebar så svarade de vad det betydde för dem och beskrev även när de hade haft inflytande. Intervjuerna resulterade även till fler mål i läroplanen. Barnen ville få mer inflytande över själva dukningen innan maten. Där blev det fokus på matematiken där barnen får räkna ut hur många vi är, hur många glas, bestick och tallrikar som behövs.

Med inspiration av verkligheten

Vid tillverkandet av rymdraketen tog även där barnen kunskap av vad de sett tidigare och fick där igenom sin inspiration till att tillverka. Barnen hade tillsammans sett på youtube hur det såg ut i en rymdraket och kunde då relatera till det. Att knapparna i rymdraket skulle ha olika färg hade vi också sett och även att de hade olika funktioner. Fastän taket till rymdraket var spetsigt ansåg barnen att här skulle det vara platt och målas blått. Eftersom barnen fick fria händer vid tillverkningen kunde de även ta egna beslut om hur det skulle bli. Ett av barnen försökte att montera piprensare som tak men märkte själv att det inte skulle fungera. Barnet fick då tänka om och ändra sin planering genom att ändra material till wellpapp. Att ha inflytande är också en del i att man har rätt att ändra sina beslut anser jag. I lpfö 98 (2010) står det att *"vi förskollärare ska ansvara för att alla barn får ett reellt inflytande på arbetssätt och verksamhetens innehåll"* Vidare står det att *"att arbetslaget ska verka för att varje barns uppfattningar och åsikter ska respekteras"* detta är något vi verkligen har sett i vårt utvecklingsarbete, vi har gett barnen fria händer och låtit dem ta ansvar för sina handlingar genom att vi har lyssnat på deras åsikter och låtit dem välja hur arbetet ska gå till.

Mitt eget lärande:

Att ge barnen fria händer till att inreda rum har varit en utvecklande resa för mig som pedagog. Det har varit härligt att få följa med på barnens resa hur de valde material, hur de funderade och samtalade kring det som de tillverkade. Fascinerade att se hur de försökte att härma verkligheten genom att de blivit inspirerade till det av youtube. Det var också härligt att se hur fantasi och verklighet kunde blanda sig i ett och samma rum. Jag har utvecklats mer som pedagog genom detta arbete i mitt förhållningssätt till barnen och blivit mer tillåtande än jag har varit tidigare. Elisabeth Arnér (2009) skriver i sin bok om vikten av att våga säga ja till barnen istället för nej. Ibland tror jag att vi pedagoger inte tänker på vilka positiva följder det kan bli om vi säger mer ja än nej. Vi tänker mer långsiktigt än barnen och att det i vissa fall är smidigare att säga nej. De positiva följderna att säga ja bidrar till att barnen utvecklar sin lek, kreativitet och samspel med andra. Detta är också något som Arnér skriver om i sin bok att många gånger ledde pedagogernas jakande till att det skapades en kreativitet, koncentration, glädje och uthållighet hos både barnen och den vuxne. Alltså en process som möjliggjorts genom att pedagogen har haft ett tillåtande förhållningssätt.

Reflektion:

Aktionsforskningen som en del i verksamheten.

Jag valde att läsa denna kurs kvalitetsarbete genom aktionsforskning för att jag ville utmana mig själv som pedagog men även för att få en djupare förståelse för själva aktionsforskningen. Rönnerman (2012) beskriver aktionsforskningen som en process där fokusen ligger på den egna praktiken och dess erfarenheter av arbetet i den. Aktionsforskningen olika steg betecknas som en spiral där man planerar-agerar-observerar och tillslut reflekterar. Detta anser jag är en bra metod att använda sig av för att angripa ett problem eller utveckla något i sin verksamhet och försöka att lösa det på bästa sätt. Att använda sig av aktionsforskningen kan göra att även det utvecklingsområde som man vill utveckla i sin verksamhet blir grundligt utforskat på grund av att man bara ser till det och inte fokuserar på något annat under tiden. Detta

utvecklingsområde kan också bidra till att man ser andra områden som man vill forska om senare, och så är spiralen igång. Något som också är bra med aktionsforskningen är att man blandar kunskap i två fält det vetenskapliga och det vardagliga. Detta skriver Rönnerman även om, hon menar att genom att man blandar dessa så får vi extra trovärdig fakta på grund av att det vetenskapliga har samlats in på ett systematiskt sätt och analyserats. Detta har även kopplats till olika teorier. Vardagskunskapen utgår från egna erfarenheter, traditioner och sunt förnuft. Blandas dessa två så har vi belägg genom att vi kopplar teori med praktik. Detta har vi sedan tillgång till när vi skriver vårt kvalitets arbete och det blir lättare att se vad vi har gjort genom att se våra gemensamma loggboksanteckningar.

Aktionsforskningen kännetecknas även genom att man ställer frågor om sin praktik för att få en djupare kunskap. Dessa frågor leder till att en handling iscensätts och följs och reflekteras tillsammans i arbetslaget. Här anser jag att det är viktigt att frågan innehåller det som man verkligen ska forska om.

För att verkligen få fram det som man ska undersöka gäller det även att man har de rätta verktygen. Vi använde oss av loggbok och intervju för att undersöka vårt utvecklingsområde. Det ansåg jag var bra verktyg för vårt ändamål men jag skulle även vilja fått med filmning som ett verktyg. Detta på grund av att jag tror att man får se fler saker som händer om man filmar. Björndal(2007) beskriver filmning som en bättre grund för att reflektera över och utvärdera en pedagogisk praktik. Man kan även välja vad man vill fokusera på i filmklippet.

Inflytandet då?

Aktionsforskning är något som vi på avdelningen har som en del i vår verksamhet. Vi jobbar ständigt med att se olika ämnen som vi kan aktionsforska om. Denna aktionsforskning som jag nu har haft en ledande roll i har varit en utmaning. Jag kan så här i efterhand se att ämnet inflytande är svårt för att det är ett så abstrakt ämne. Ett ämne som man behöver ställa sig frågan om hur mycket inflytande som barnen verkligen ska ha? Är inflytande att få vara med om att påverka saker som vi vuxna redan har bestämt? Jag anser att vi pedagoger bara kan ge barnen förutsättningar till inflytande och det anser jag att vi har gjort genom våra aktioner tex tankekartorna. Detta är också något som vi ständigt behöver tänka på och hålla levande i vår verksamhet. Vi pedagoger måste även tänka till runt vårt förhållningssätt mot barnen och ge dem större tyglar till att kunna ta plats och kunna få mer inflytande. Arnér (2009) skriver om att barnen behöver mer tillgängliga och pedagogiskt medvetna vuxna. Detta håller jag med om och det kommer att komma automatiskt så länge vi ger barnen förutsättningarna.

I svenska akademins ordlista (SAOL) står det att ordet inflytande betyder möjlighet att påverka. Detta är verkligen något som vi vuxna har gjort. Vi har gett barnen möjlighet att påverka genom våra aktioner. Barnen har i sin tur gett sina förslag till vad de vill att det ska finnas i rymdrummet. Alltså fått möjlighet att påverka sin del i rymdrummet.

Vårt utvecklingsarbete i rymdrummet har bidragit till att barnen har blivit inspirerade till att göra om rummet igen och då till en sagovärld. Vi hoppas att detta kommer att inspirera barnen att fortsätta sätta sin prägel på vår lärmiljö.

Referenslista:

Arnér, E (2009) *Barns inflytande i förskolan-en fråga om demokrati*. Lund: Studentlitteratur AB.

Arnér, E & Sollerman S, (2013) *Kan barn förstå vad demokrati är?- inspiration och utveckling i förskolan*. Lund: Studentlitteratur AB.

Barn och utbildningsförvaltningen Varbergs kommun. (2014). Plattform för Varbergs förskolor. Varberg.

Bråten, I (red) (1998) *Vygotskij och pedagogiken*. Lund, Studentlitteratur.

Björndal, Cato R, (2002). *Det värderade ögat. Observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber AB.

Nylund, M., Sandback, C., Wilhelmsson, B., & Rönnerman, K. (2010). *Aktionsforskning i förskolan- trots att schemat är fullt*. Stockholm: Läraförbundets förlag.

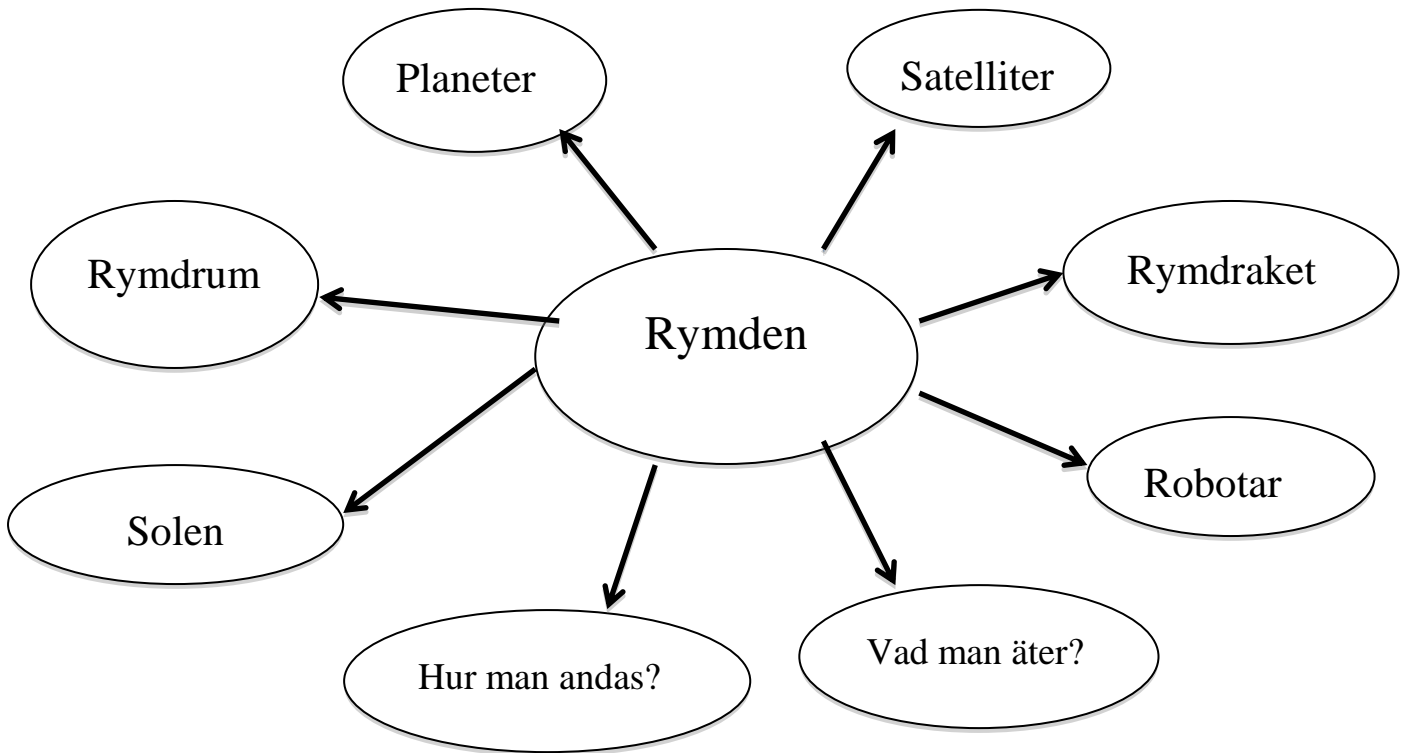
Rönnerman K.(Red) (2004,2012) *Aktionsforskning i praktiken – förskola och skola på vetenskaplig grund*. Lund: Studentlitteratur AB.

Skolverket. (2010) *Läroplan för förskolan Lpfö 98 reviderad*. Stockholm.

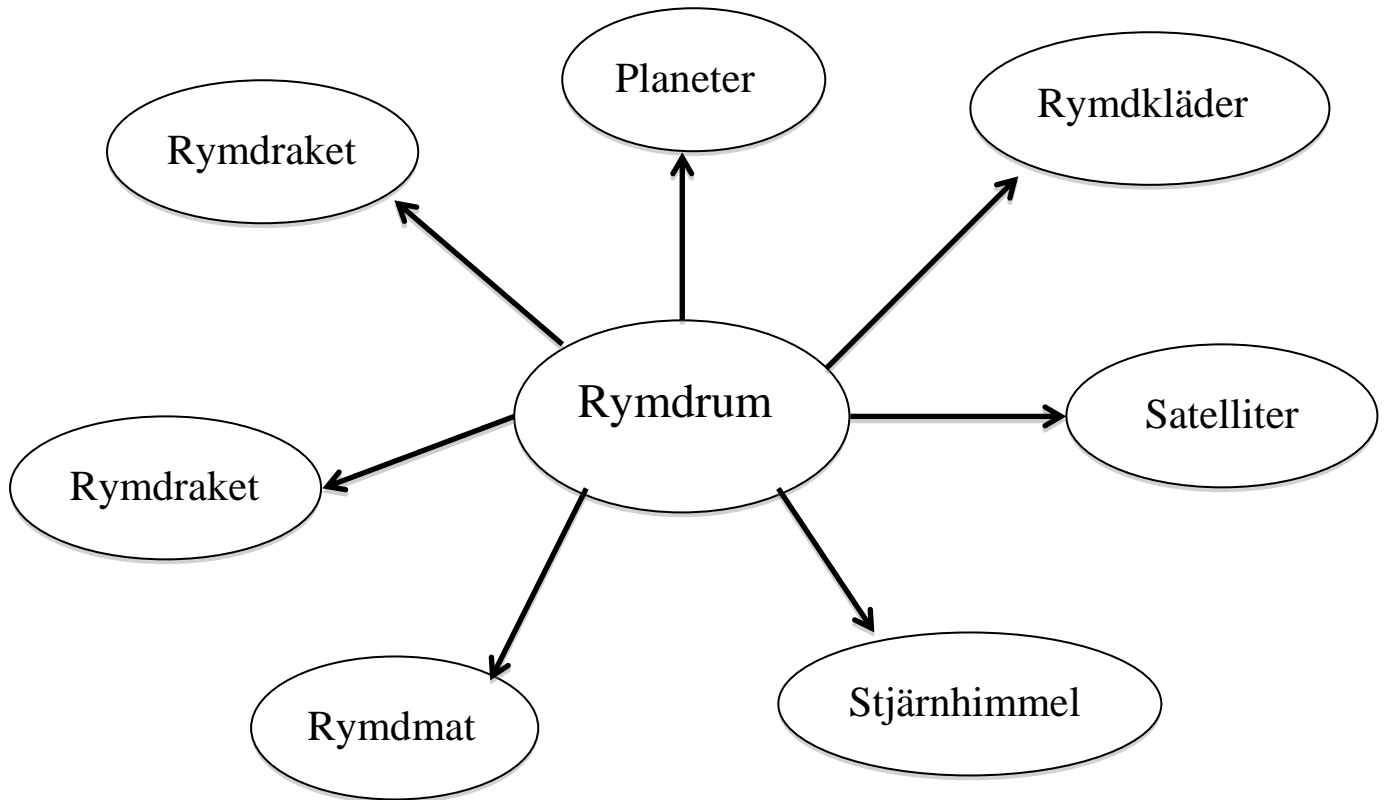
Hämtad: <http://www.svenskaakademien.se/svenska-spraket/svenska-akademiens-ordlista-saol/saol-13-pa-natet/sok-i-ordlistan>. (besökt 160513)

Bilagor

Bilaga 1

Bilaga 2

Bilaga 3:

Intervjufrågor före aktion 2 och 3:

Vad tror du ordet inflytande betyder?

Om du skulle få inflytande på rymdrummet och raketerna vad skulle du vilja ha med i dessa då?

Vad vill du ha inflytande över på avdelningen?

Intervjufrågor efter aktion 3:

Vad betyder ordet inflytande?

Vad har du fått påverka i rymdrummet?